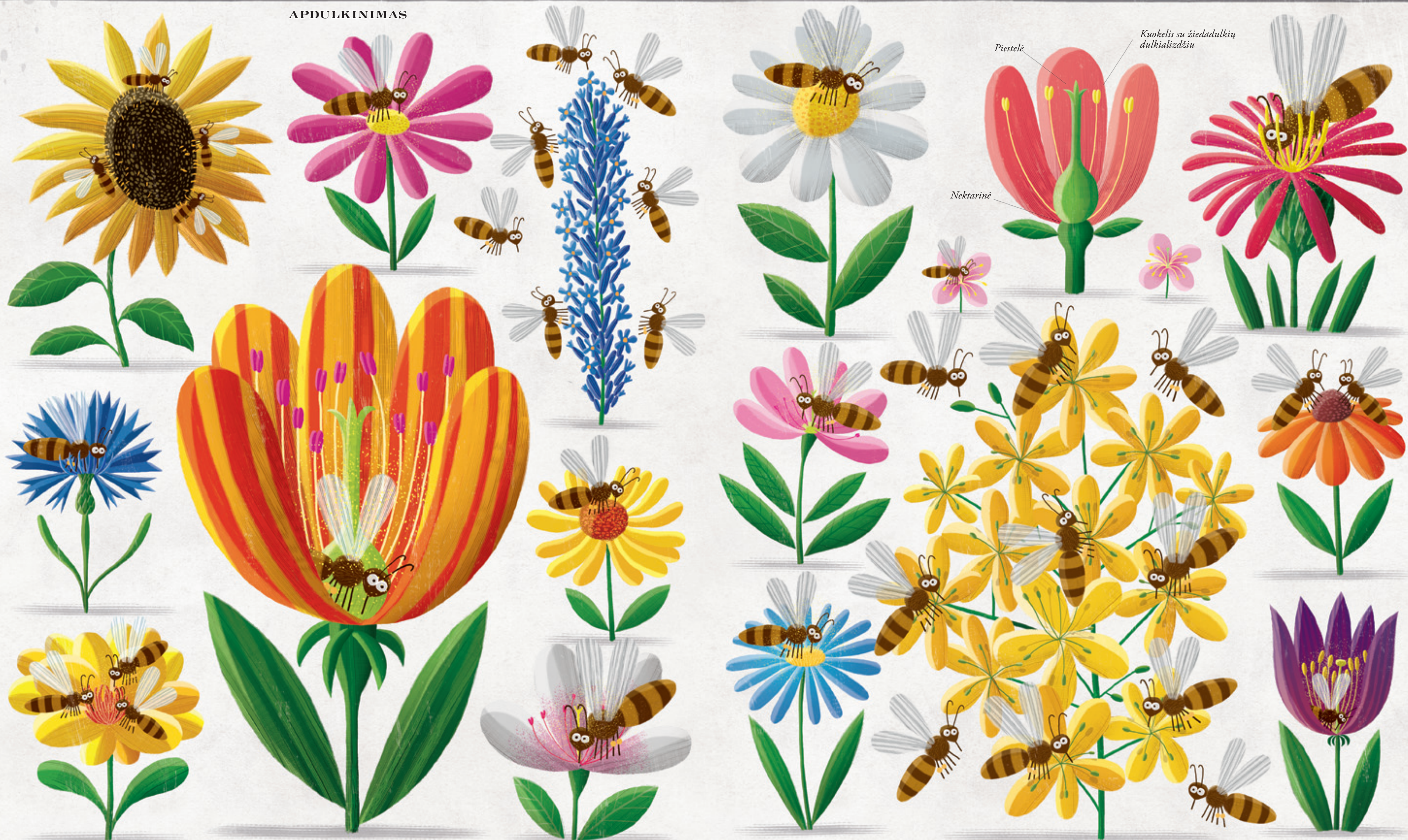

Piotr Socha

Bitės

APDULKINIMAS

Kiekvienas augalas turi įgyvendinti du tikslus. Pirmasis, kaip nurodo pats jo pavadinimas, – augti. Antrasis – subrandinti sėklą, iš kurių užaugs naujų augalų. Daugumos augalų rūšių sėklų būna jų vaisiuose. Šie užauga iš apdulkintų žiedų. Šis procesas įvyksta, kai žiedadulkės yra pernešamos nuo kuokelio ant piestelės. Tą galima padaryti įvairiais būdais. Paprasčiausias iš jų – savidulka. Kitaip sakant, to paties žiedo kuokelis ir piestelė susiliečia ir

viskas, žiedui net nereikia išsiskleisti. Bet geresnių sėklų augalai subrandina tada, kai žiedadulkės pernešamos nuo vieno augalo ant kito. Aišku, tai turi būti tos pačios rūšies augalas, pavyzdžiui, obels žiedas gali būti apdulkintas tik kitos obels žiedadulkėmis. Bet kaip perkelti žiedadulkes, kai reikia įveikti gana didelį atstumą? Tuomet augalai naudoja dviem pagrindinėmis „transporto priemonėmis“. Pirmoji – tai vėjas. Jeigu augalas paskleis ore tikrai

daug žiedadulkių, bent dalis jų pasieks tinkamus žiedus. Šiuo būdu naudojasi žolės, ąžuolai, beržai. Ir jiems nė mažiausiai nerūpi, kad ore pasklidusios žiedadulkės daugeliui žmonių sukelia alergiją. Antroji „transporto priemonė“ yra gyviai, visų pirma vabzdžiai. Tarp jų pačios tikriausios apdulkinimo „specialistės“ yra bitės. Augalai tarsi skatina jas lankytis ant jų žiedų – siūlo saldaus nektaro. Žiedadulkės ir patiems vabzdžiams yra labai naudingas

maistas. Gražios žiedlapių spalvos ir intensyvus kvapas tarsi iš tolo skelbia: „Dėmesio, čia valgykla!“ Tačiau augalų žiedų forma neleidžia pasiekti nektaro iš šono. Norėdamas pasistiprinti vabzdys būna priverstas prisiliesti prie kuokelių ir piestelių ir tokiu būdu visada šiek tiek apkimba žiedadulkėmis. Paskui jis nuskrenda ant kito žiedo ir ten palieka prilipusių žiedadulkių. Taip vabzdys ir pasimaitina, ir apdulkina žiedus.

MEDINGIEJI AUGALAI

Augalus, kurie gausiai išskiria bičių renkamą nektarą, vadiname medingaisiais. Tai gali būti medžiai, kaip liepa ir akacija, arba sėjami augalai, kaip rapsai ar grikliai. Taip pat bitėms svarbios kai kurios žolės, kurių niekas specialiai nesėja. Pavyzdžiui, rykštenė auga nedirbamose žemėse, yra laikoma piktžole, bet bitėms ji labai tinka. Ypač daug nektaro išskiria baltažiedis barkūnas ir raudonėlis. Iš 1 ha šių pasėlių galima

gauti per 500 kg medaus. Jei raudonėliais apsėtume didžiulę futbolo aikštę, kiekvienam abiejų komandų žaidėjui tektų po 10 didelių stiklainių medaus. Ir dar liktų teisėjams bei atsarginiams žaidėjams. Kitose pasaulio šalyse bitės lanko egzotiškesnius žiedus. Pavyzdžiui, Naujojoje Zelandijoje bitės gamina medų iš šluotinių sėklutčių, o Jungtinėse Amerikos Valstijose – iš tulpmedžių nektaro. Australijoje žinomas eukaliptų,

daugelyje šiltųjų kraštų – apelsinų medus. Taip pat yra augalų, kaip kai kurių veislių rododendrai ir siauralapės balžuvos, kurių nektare yra žmonėms nuodingų medžiagų. Bitės joms atsparios, tad nieko nepaisydamos gamina iš jo medų. Bet žmogaus, kuris jo suvalgys, laukia nemalonumai. Medus taip pat gali būti gaminamas iš lipčiaus, tai yra mažų vabzdžių – amarų ir skydamarių – skystų išskyrų. Šie gyviai minta au-

galų sultimis, kurias sudaro beveik vien vanduo ir cukrus. To vandens su cukrumi perteklių vabzdžiai išskiria ir palieka ant augalų lapų bei šakelių. Ypač daug lipčiaus galima rasti ant kėnių ir eglių. Bitės jį renka ir paverčia lipčiaus medumi. Tai tik dar vienas pavyzdys, įrodantis, kad gamtoje niekas nenuveina pernėk.